

їни з урахуванням впливу державного фінансування / С.А. Навроцький, О.М. Палюх // Економічний часопис – XXI. – 2015. – № 3–4 (1). – С. 88-92.

12. Офіційний сайт Міністерства аграрної політики і продовольства України. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.minagro.gov.ua>

13. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/>

14. Офіційний сайт Рахункової палати України. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.ac-rada.gov.ua/>

СУЧАСНА ПОЛІТИКА РЕГЛАМЕНТУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ТА МЕТОДІВ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНОГО БАНКІВСЬКОГО КАПІТАЛУ

THE MODERN POLICY OF REGULATION OF ACTIVITIES AND METHODS OF ATTRACTING FOREIGN BANKING CAPITAL

УДК 336.025

Криленко Д.В.

Головне управління ДФС в Одеській області

Нижник А.О.

студент
Миколаївський національний
університет
імені В.О. Сухомлинського

У статті розглянуто основні прийоми та методи політики регламентування процесу залучення іноземного банківського капіталу в умовах поширення глобалізаційних процесів. Враховано міжнародний досвід залучення іноземного капіталу в українську економіку. Описано основні механізми захисту національних банківських систем.

Ключові слова: банківський капітал, іноземний банк, регулятивні методи, капітал іноземного походження, регламентація.

В статье рассмотрены основные приемы и методы политики регламентирования процесса привлечения иностранного банковского капитала в условиях расширения глобализационных процессов. Учен международный опыт привлечения иностранного

капитала в украинскую экономику. Представлены основные механизмы защиты национальных банковских систем.

Ключевые слова: банковский капитал, иностранный банк, регулятивные методы, капитал иностранного происхождения.

The article describes the main techniques and policy tools to regulate the process of attracting foreign Bank capital in the propagation conditions of globalization processes. Taken into account the international experience of attracting the foreign capital in the Ukrainian economy. Presents the basic mechanisms for the protection of national banking systems.

Keywords: Bank capital, foreign Bank, regulatory methods, the capital of foreign origin, regulation.

Постановка проблеми. Розвиток банківської системи України тісно пов'язаний з інтеграційними процесами, що відбуваються у світовій економіці. Визначення стратегічних напрямів регулювання діяльності іноземних банків на основі аналізу операційної діяльності цих банків та висвітлення переваг та недоліків їх діяльності набувають особливої актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням ключових аспектів регламентації існування іноземного банківського капіталу в Україні присвячені праці таких вчених як Дзюблюк О., Забчук Г., Савлук М., Чуб О., Козьменко О., Шаповалов А., Смовженко Т., Івасів І., Діба М., Гриценко Р., Макуа С., Філонова І., Корнилюк Р., Слобода Л., Прімерова О., Карчева Г. та інші.

Постановка завдання. Метою дослідження є узагальнення основних прийомів сучасної політики регламентування процесу залучення іноземного банківського капіталу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вихід будь якої держави у міжнародний фінансовий простір безумовно повинен супроводжуватися налагодженням економічних зв'язків з іншими країнами, а точніше з фінансово-кредитними установами інших країн, транснаціональними компа-

ніями та транснаціональними банками. За роки незалежності Україна у цьому плані уже зробила певні кроки, а саме створила такі умови, при яких іноземні банки стали зацікавлені в інвестуванні власного капіталу та ресурсів в Україну.

На сьогодні в країні функціонує 46 банків з іноземним капіталом, з них 19 – із 100% іноземним капіталом.

Участь іноземного капіталу відіграє важливу роль у розвитку банківської системи та економіки будь-якої країни, адже іноземний капітал у переважній більшості країн світу є важливим джерелом фінансування економіки. Проблеми інтенсивного припливу іноземного капіталу притаманні для більшості країн із перехідною економікою. Це пов'язано з процесами фінансової глобалізації, євроінтеграційним курсом та лібералізацією ринку фінансових послуг, яка поглиблюється і стає загальноновизнаною світовою тенденцією.

Як засвідчує світовий досвід, за умов відкритості власних економік до входження іноземного капіталу, різні держави намагалися здійснювати різні методи та механізми захисту власних економік та банківських систем.

Водночас, особливу увагу було приділено саме фінансовому ринку в зв'язку із його надзвичайною

важливістю для економічної й фінансової безпеки держав. Відтак, для фінансових ринків більшої частки країн світу (окрім тих, в яких керівні органи не можуть чи не хочуть здійснювати такі заходи) характерною є наявність обмежень і щодо іноземного капіталу. На сьогоднішній день понад 100 країн-учасниць СОТ мають обмеження щодо доступу капіталу з іноземних країн на власні національні ринки. За оцінками, близько 75% усіх обмежень присутні саме на банківські послуги (табл. 1), а 60% – припадають на сферу надання послуг дочірніми структурами і філіями іноземних банківських установ.

Як показує досвід країн, що розвиваються, безконтрольне здійснення транскордонних валютних операцій здійснює послаблюючий вплив на недостатньо сформовану банківську систему.

Таким чином, підвищення присутності іноземного капіталу в банківській системі України має здійснюватись: по-перше, відповідно до готовності вітчизняної економіки та банківського сектору економіки; по-друге, має бути збалансована, продумана та послідовна реалізація стратегії допуску іноземного капіталу в банківську систему, на основі пріоритетності національних і суспільних інтересів.

У більшості високорозвинутих країнах здійснюються обмеження, що стосуються діяльності організацій з капіталом іноземного походження, що відповідають тим обмеженням, які до цих країн застосовує країна походження капіталу до національного капіталу.

Загалом же, держави що розвиваються здійснюють значно більше обмежень щодо доступу іноземного капіталу в банківський сектор власної країни, що стосується в першу чергу частки іноземного капіталу в самому капіталі та в загальних активах банківської системи.

Важливим завданням сьогодення для України є вивчення досвіду країн, банківські системи яких уже інтегрували до світового фінансового ринку, аналіз помилок і нових можливостей, ризиків та переваг і розроблення на цій основі власної стратегії розвитку вітчизняної банківської системи. Йдеться насамперед про формування конкурентної, стабільної та ефективно діючої банківської системи, що дасть змогу успішно ввійти до глобального фінансового простору.

З огляду на зовнішньоекономічний курс України найбільш оптимальним нам видається змішаний стратегічний підхід до регулювання закордонних банків, який дозволяє мінімізувати загрози і максимізувати переваги транскордонного припливу капіталу. На нашу думку, потрібно різні групи банків ставити в різні умови державного регулювання. При цьому потрібно зважати не на назву банку, яка може бути будь-якою, а на реальну структуру його активів. Тобто, якщо банк основні кошти спрямовує в реальний сектор економіки, то нормативи обов'язкового резервування та інші економічні нормативи слід пом'якшити. Якщо банк основні операції проводить на ринку ОВДП, то має бути жорстке регулювання. Має бути сформована певна шкала величини мінімального обсягу регулятивного капіталу, яка б залежала від специфіки і спеціалізації банківських установ. Незважаючи на специфічні риси іноземних банків, важливо не допускати дискримінації банків за географічною приналежністю капіталу, щоб не зашкодити позитивним ефектам ринкового механізму, а також сприяти залученню іноземних інвестицій в реальний сектор економіки.

За таких умов особливої уваги набуває реалізація системних послідовних заходів нормативно-правового характеру, а саме:

Таблиця 1

Основні механізми захисту національних банківських систем [1, с. 33]

№	Механізм захисту	Країна впровадження
1	Квотування частки банків-нерезидентів у загальному статутному капіталі або в активах національної банківської системи	Індія, Індонезія, Малайзія, Корея, Філіппіни
2	Встановлення максимального рівня участі банку-нерезидента в статутних капіталах національних банків	Бразилія, Індія, Малайзія, Мексика, Норвегія, Тайланд
3	Встановлення мінімального розміру капіталу для банку-нерезидента, що планує відкрити філіал або дочірню установу	Китай
4	Встановлення мінімального розміру капіталу дочірнього банку або філіалу банку-нерезидента	Практикується в більшості країнах
5	Квотування ліцензій на відкриття дочірнього банку або філіалу банку-нерезидента	Індія, Філіппіни, США
6	Оцінка економічної доцільності відкриття банку-нерезидента	Бразилія, Чилі, Корея, Малайзія
7	Обмеження на здійснення окремих банківських операцій в національній або іноземній валюті для дочірніх установ банків банку-нерезидента	Бразилія, Індонезія, Канада, Китай, Корея
8	Обмеження на здійснення окремих транскордонних банківських операцій	Словаччина, Тайланд, Чехія, Чилі
9	Квотування частки фізичних осіб-нерезидентів у складі працівників дочірнього банку і філіалу банку-нерезидента	Практикується в більшості країнах

– систематизація наявних законодавчих документів, які регулюють функціонування банківської сфери в єдиний кодифікований акт – Банківський кодекс, який би усунув усі правові прогалини та визначав би правове положення суб'єктів банківської сфери, в тому числі підстави створення та порядок діяльності банків з іноземним капіталом;

– розроблення норм банківського законодавства щодо забезпечення належного рівня корпоративного управління у банках з національним капіталом. Очевидно, що сьогодні назріла потреба в законодавчому встановленні відповідальності за поширення неперевіреної і недостовірної інформації про стан банківського ринку загалом та окремих його суб'єктів. В окремих випадках такі дії слід вважати однією із форм розкриття банківської таємниці.

Таким чином, підсумовуючи вищевикладене, зазначимо, що для України на сьогодні пріоритетності набуває здійснення активніших дій, пов'язаних із підвищенням концентрації банківського капіталу, оптимізацією інституційного середовища вітчизняної банківської системи, підвищенням якості ведення банківського бізнесу, зниження ризиків банківської діяльності, що дозволить українським банкам витримати конкурентну

боротьбу із іноземними банківськими установами поряд із збереженням фінансової безпеки та суспільних інтересів країни. Важливим напрямом підвищення прозорості банків з іноземним капіталом є введення в банківську практику ризик-орієнтованого нагляду за діяльністю банків, ефективність якого полягає у можливості виявлення проблем у банку на початкових стадіях їхнього виникнення. Це пов'язано з тим, що діюча система банківського нагляду зосереджена на аналізі попередньої звітності і практично не дає змоги побачити проблеми у діяльності банку в майбутньому. При цьому аналіз рівня ризику повинен починатися з моменту надання ліцензії. Політика Національного банку щодо створення нових банків з іноземним капіталом має бути більш жорсткою, гнучкою і враховувати конкретні регіональні особливості. При розгляді пакету документів на отримання ліцензії необхідно не лише звертати увагу на формальні критерії аналізу документів, а також важливим є врахування мети та сфер діяльності, позаяк концентрація діяльності банку лише на окремих сферах (причому спекулятивних) вказуватиме на суттєву імовірність збільшення ризиковості діяльності банку і виникнення проблем у майбутньому. Процес ліцензування повинен, як мінімум, містити оцінку

Рис. 2. Основні напрями регулювання іноземного капіталу на основі ризик-менеджменту [3, с. 156]

структури власності банку, складу ради директорів і керівників вищої ланки, плану діяльності і бізнес-плану банку, прогнозних значень показників його фінансової стабільності, а також системи внутрішнього контролю. Національний банк України зробив багато кроків для поліпшення ситуації у сфері розкриття банками інформації, проте цю роботу необхідно продовжувати в напрямі подальшого перегляду стандартів розкриття інформації з метою приведення їх у повну відповідність до міжнародної практики. Банкам і надалі слід приділяти значну увагу питанням розкриття інформації, які не охоплені законодавчими нормами. Зокрема, це стосується розкриття інформації щодо ролі, структури та організації діяльності Спостережної ради, служб внутрішнього аудиту, політики винагород керівництва, оцінки фінансових інструментів, внутрішнього положення про корпоративне управління. На нашу думку, необхідно використати критерій життєвого циклу банківської установи для розробки основних стратегічних напрямів регулювання та нагляду у секторі іноземного банківництва (рис. 1).

В умовах посилення фінансової нестабільності, важливого значення набуває посилення регулятивної ролі держави, оскільки саме державні інституції здатні протистояти викликам глобалізації. Применшувати роль держави та її основної інституції у сфері грошово-кредитного регулювання фінансово-банківської сфери – центрального банку, за сучасного розвитку банківської системи помилкові.

Саме через удосконалення правової основи діяльності банків з іноземним капіталом держава може забезпечити ефективний розвиток національної економіки і протистояти кризовим явищам. Практичне та теоретичне значення одержаних результатів дослідження полягає у тому, що окремі пропозиції можуть бути використані в питаннях щодо побудови ефективної національної системи регулювання іноземного банківського капіталу.

Найбільшого поширення набули наступні підходи до експансії іноземного капіталу. Першим є ліберальний підхід, при якому іноземний капітал в національній економіці розглядається як нова можливість для країни і цю можливість необхідно прийняти з метою стимулювання економічного розвитку. Наступним є протекціоністський підхід, суть якого зводиться до того, що присутність іноземного капіталу є в першу чергу небезпекою для економічної та фінансової незалежності України, що зумовлюється неспівпадінням цілей, які переслідують транснаціональні банки та власне країна-рецепієнт. Третій підхід є той, який передбачає змішання двох попередніх та включає поступовий розвиток національного фінансового ринку та врахування ризиків, що несе із собою відкриття

доступу іноземного капіталу до все ще слабкої банківської системи.

Із врахування як міжнародного курсу України, так і необхідності банківського сектору та економіки України в фінансових ресурсах, провідних методах та технологіях ведення банківського бізнесу та зниження його ризику, на нашу думку, для України найбільш оптимальним є останній підхід щодо питання іноземного капіталу, використання якого дозволить врахувати загрози, які він із собою несе та збільшити позитивний ефект.

Нині в Україні діє ліберальний режим функціонування банків з іноземною участю, який виключає застосування заходів дискримінаційного характеру при здійсненні ними основних операцій на ринку корпоративного контролю. Із розгортанням світової кризи 2008 р. для іноземних банків зменшились можливості отримання швидких надприбутків від операцій із державними цінними паперами і кредитування фізичних осіб на внутрішньому ринку України. Внаслідок цього останнім часом спостерігається тенденція щодо скорочення присутності іноземного капіталу в національній банківській системі. Це свідчить про доцільність зміни пріоритетних завдань державного регулювання діяльності іноземних банків і запровадження комплексу заходів щодо їх реалізації.

До числа таких заходів зараховують:

- установлення чітких, зрозумілих і прагматичних правил «входження» іноземного капіталу на територію нашої країни як складової системи макропруденційного банківського нагляду;

- формування повноцінної системи транскордонного консолідованого нагляду із забезпеченням доступу НБУ до інформації про зарубіжних інвесторів та споріднених осіб іноземних банків, що діють на території України, оцінки ризиків допуску на ринок різних видів іноземних банків та моніторингу їх подальшого функціонування тощо.

Це дасть змогу локалізувати діяльність відповідних банківських установ та використати їх потенціал для потреб розміщення на території нашої країни бажаних ланок глобальних мереж створення доданої вартості.

Однак, потрібно розуміти, що в подальшому з урахуванням тенденцій глобалізації економічних процесів нерезидентам за будь-яких умов будуть надані ще ширші можливості інвестувати кошти у вітчизняну банківську систему. Тому вже тепер необхідно розробити цілий комплекс важливих обмежувальних умов, яких потрібно суворо дотримуватись у процесі залучення іноземного капіталу в банківську систему країни. До таких заходів слід віднести: по-перше, за допомогою нормативних актів Національного банку забезпечити недопущення надмірної концентрації іноземного банківського капіталу на одному зі сегментів ринку банківських послуг з метою обмеження можли-

востей його подальшої монополізації; по-друге, забезпечити належний рівень прозорості джерел зовнішнього інвестування коштів у банківську систему; по-третє, розробити систему заходів щодо стимулювання не просто припливу коштів у вітчизняну банківську систему, а й привнесення іноземним капіталом новітніх технологій ведення банківського бізнесу, нових послуг і продуктів, програмного забезпечення; по-четверте, раціональна стратегія державного управління зазначеним процесом полягає в тому, щоб максимально інтегрувати іноземні банки в українську економіку, орієнтуючи її на досягнення пріоритетів національної соціально-економічної політики; по-п'яте, з метою прискорення капіталізації банків шляхом покращення умов інвестування в банківську систему слід реалізувати заходи щодо легалізації некримінальних тіньових капіталів, розширити участь банків в організованому фондовому ринку, підвищити вимоги до розміру статутного капіталу банків при їх реєстрації; по-шосте, обов'язковою вимогою, на нашу думку, є введення заборони доступу на вітчизняний ринок банків з офшорних зон [2].

За відсутності подібних обмежувальних заходів прихід іноземного капіталу у вітчизняну банківську систему матиме більшою мірою негативні наслідки та супроводжуватиметься підривом її стабільності і підвищенням вразливості до змін кон'юнктури світового фінансового ринку.

Висновки з проведеного дослідження. Проаналізувавши існуючу політику щодо регламентування функціонування іноземних банків, а також розглянувши позиції вітчизняних дослідників щодо напрямів вдосконалення їх участі в банківській системі України, слід зауважити, що ми не погоджуємось із окремими науковцями щодо необхідності заборони діяльності іноземних банків в Україні у зв'язку із відкритістю економіки нашої країни та гострої потреби у зовнішніх фінансових ресурсах. Власне якщо держава погодиться на здійснення таких заходів, то це буде порушенням законодавства в контексті питань відсутності дискримінації нерезидентів, а також забезпечення рівноправності форм власності й курсу на євроінтеграцію.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Андрос С., Хиленко В. Інституційні, мікро- та макроекономічні наслідки участі іноземного капіталу в банківському секторі / С. Андрос, В. Хиленко. – Банківська справа. – 2012. – № 4 – С. 31-41
2. Белінська Я., Жаліло Я. Щодо впливу зростання присутності іноземного капіталу на банківську систему [Електронний ресурс] / Я. Белінська, Я. Жаліло // Режим доступу: <http://old.niss.gov.ua/Monitor/July2009/01.htm>
3. Владичин У. В. Іноземне банківництво в Україні: [монографія] / У. Владичин; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. – Львів: Піраміда, 2011. – 280 с.